

Nr 67

Utlåtande i anledning av framställning från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor om bemyndigande för styrelsen att bevilja pensioner och gratifikationer i vissa fall.

Styrelsen för riksdagens förvaltningskontor har i skrivelse till riksdagen den 23 oktober 1968 hemställt att riksdagen, med upphävande av 1959 och 1967 års i skrivelsen angivna och andra eventuella bemyndiganden för delegerade för riksdagens verk respektive styrelsen såvitt gäller bemyndigandepensionering och beviljande av gratifikationer, skall besluta att styrelsen beträffande f. d. anställningshavare hos riksdagen och dess verk skall äga besluta om pensioner och gratifikationer i fall motsvarande sådana som täcks av bemyndiganden för Kungl. Maj:t.

Av skrivelsen, vilken är fogad till utlåtande, framgår omfattningen av nuvarande bemyndiganden på detta område dels för Kungl. Maj:t, dels inom riksdagsförvaltningen.

Utskottet

Såsom styrelsen för riksdagens förvaltningskontor framhåller, har utskottet tidigare i år fäst uppmärksamheten på rådande oklarhet om hur långt styrelsens befogenheter sträcker sig vad gäller beslut om pensioner etc. av här ifrågavarande slag. Utskottet finner det befogat att för riksdagens och dess verks del styrelsen i detta hänseende får ett bemyndigande av samma räckvidd som de bemyndiganden vilka givits åt Kungl. Maj:t. Vad detta innebär framgår av den redogörelse som styrelsen nu lämnar. Ståndspunkts-taganden av större principiell betydelse skall, såsom synes av redogörelsen, alltjämt ske under riksdagens medverkan.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

att riksdagen bifaller styrelsens för riksdagens förvaltningskontor förevarande framställning.

Stockholm den 3 december 1968

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Lundin (s), Enarsson (h), Mattsson (cp)*, Stadling (s)*, och Österdahl (fp);

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Berglund (fp), Franzén i Motala (s)*, Rask (s), Fridolfsson i Rödeby (s), Börjesson i Falköping (cp), Gustavsson i Ängelholm (s), och Ullsten (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Till Riksdagen

Bemyndigande för styrelsen för riksdagens förvaltningskontor att bevilja pensioner och gratifikationer i vissa fall

Nuvarande bemyndiganden för Kungl. Maj:t

Med stöd av riksdagens bemyndiganden äger Kungl. Maj:t i vissa fall bevilja pensioner eller gratifikationer till f. d. anställningshavare i statens tjänst (jfr t. ex. prop. 1948: 244; SäU1; Rskr. 448 och prop. 1960: 151; SU 143; Rskr. 323). I vissa av dessa fall har Kungl. Maj:t i sin tur bemyndigat statens personalpensionverk att besluta i pensionsärendena (Kungl. Maj:ts brev 30.12.1965 angående bemyndigande att besluta i fråga om pension eller gratifikation i vissa fall, statsliggaren 1967/68, del II, s. 142).

I betänkande med förslag angående riksdagens arbetsformer och därmed sammanhängande frågor (SOU 1947: 79) anförde särskilt tillkallade sakkunniga beträffande delegation till Kungl. Maj:t av beslutanderätten i vissa pensionsfrågor bl. a. följande.

En ytterligare delegation borde enligt de sakkunnigas uppfattning i första hand ifrågakomma beträffande frågor om *pensioner* i ömmande fall som ej förutsetts i gällande reglementen och som ej beröras av den fullmakt Kungl. Maj:t redan erhållit. Inom riksdagen existerade, har det anförts, en så klart utvecklad praxis för dessa ärendens behandling att det utan att väcka några principiella betänkligheter borde kunna uppdragas åt Kungl. Maj:t att under följande av nämnda praxis ensam avgöra dem. Skulle däremot en pensionsfråga uppkomma, för vilken något precedensfall ej finnes, borde frågan första gången den förekomme underställas riksdagen. Riksdagen komme därigenom också i fortsättningen att få avgöra enligt vilka principer pensioner av ifrågavarande slag skulle beviljas men lämnade åt Kungl. Maj:t att under tillämpning av dessa principer vara beslutande organ.

I prop. 1948: 244 med förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen, m. m. (sid. 30 och 31) anförde departementschefen bl. a. följande.

I anslutning till de sakkunnigas förslag i dessa delar torde Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att besluta rörande beviljande av pension i fall, där frågan härom hittills pläгат genom proposition underställas riksdagens prövning. I vissa fall bör dock alltjämt pensionsfrågan avgöras under riksdagens medverkan. Så synes böra ske, därest beviljandet av pension innefattar ståndpunktstagande av större principiell betydelse. Sålunda bör ex-

empelvis fråga om beredande av pension åt befattningshavare, tillhörande personalkategori, som hittills icke ansetts böra komma i åtnjutande av pension, regelmässigt underställas riksdagen. Detsamma bör även gälla i fråga om andra avgöranden, vilka kunna innebära avvikelser från de huvudprinciper, vilka hittills tillämpats av Kungl. Maj:t och riksdagen vid bedömning av huruvida pension bör ifrågakomma. Frågor om beviljande av s. k. hederspensioner torde alltså böra prövas av riksdagen. I det stora flertalet av de pensionsärenden, som efter nu angiven avgränsning skulle ankomma på Kungl. Maj:ts slutliga prövning, torde ledning vid avgörandet kunna erhållas av den praxis, som genom Kungl. Maj:ts och riksdagens tidigare beslut finnes utbildad beträffande principerna vid bedömningen av pensionsfrågorna. I betraktande av den mångfald av faktorer — såväl i avseende å organisatoriska förhållanden som beträffande personliga omständigheter i det individuella fallet — vartill hänsyn är att taga vid ett pensionsärendes avgörande, torde emellertid även dessa ärenden, som sålunda framdeles icke skulle underställas riksdagen, understundom komma att inrymma spörsmål, till vilka ståndpunkt måste tagas efter bedömning av föreliggande omständigheter utan direkt ledning av dylik praxis. Även såvitt angår avvägningen av storleken av pensionsförmånerna torde det vara erforderligt att — därest det praktiska syftet med här avsedda anordning skall kunna uppnås — Kungl. Maj:ts bemyndigande får innefatta befogenhet till avgöranden, vilka kunna vara av i viss mån principiell innebörd. Härvid förutsättes dock, att pensionsavvägningen sker i huvudsaklig överensstämmelse med de allmänna normer, som innefattas i Kungl. Maj:ts och riksdagens tidigare beslut i hithörande frågor.

I prop. 1960: 151 angående vissa pensionsfrågor för statsanställda m. fl. (sid. 39) anfördes bl. a. följande.

I samband med framläggandet av slutligt förslag till SPR erinrades i prop. 1959: 151 (sid. 19) om att Kungl. Maj:ts jämlikt särskilda riksdagsbemyndiganden (jfr. t. ex. rskr. 1948: 448 och prop. 1957: 1, bil. 14, sid. 9) äger besluta i fråga om pension eller årlig ersättning åt statliga anställningshavare, som vid avgång ur tjänst inte har rätt till pension. Även om det nya reglementet öppnade möjlighet till reguljär pensionering av fler personalgrupper än de tidigare ansågs behov av sådan »bemyndigandepensionering» i viss utsträckning föreligga även i fortsättningen. Det förut-sattes att i samband härmed det inte skulle ske annan ändring än att Kungl. Maj:t skulle äga att, i den mån skäl härför ansågs föreligga, anpassa de vid pensionsbestämningen tillämpade grunderna efter det nya pensionssystemet.

Hos Kungl. Maj:t föreligger till prövning ett antal ansökningar om pension i fall, där extra tjänstemän efter den 30 juni 1959 avgått eller inom kort väntades avgå från statsanställning men icke får rätt till pension enligt SPR, i regel beroende på överårighet vid reglementets ikraftträdande, och där det för s. k. riksdagspension regelmässigt upprätthållna kravet på minst 15 anställningsår före 66 års ålder icke är uppfyllt.

Enligt prop. 1960: 151 (sid. 39 och 40) syntes det med hänsyn till ikraftträdandet av SPR med övergångsbestämmelser vara motiverat att i vissa i propositionen avsedda övergångsfall ändra grunderna för beviljande av be-

myndigandepensioner och gratifikationer. Skulle anställningshavare, om något villkor för viss högsta levnadsålder härför ej föreskrivits, ha blivit underkastad SPR vid reglementets ikraftträdande och egen- eller familjepension enligt reglementet kunnat utgå, borde sålunda sådan pension kunna medges, när det sammanlagda antalet anställningsår varit lägst 10. Vidare borde enligt vad departementschefen uttalade Kungl. Maj:t få medge pension eller gratifikation enligt föreslagna grunder även i förut inte avsedda, i huvudsak likartade fall av avgång från anställning efter den 30 juni 1959, om det ansågs påkallat.

Nuvarande bemyndiganden inom riksdagsförvaltningen

I skrivelse 6.5.1959 till riksdagen angående pensionsreglering för anställningshavare vid riksdagens verk anmälde delegerade för riksdagens verk att särskilt tillkallade utredningsmän föreslagit, att delegerade skulle få samma befogenhet som tillkom Kungl. Maj:t att bevilja pension i särskilda fall, där pensionsrätt inte förelåg enligt gällande pensionsbestämmelser (BaU 1959: 42, sid. 4). Utredningsmännen konstaterade att delegerade inte tidigare åt sig utverkat något bemyndigande att besluta om pension i individuella fall, motsvarande det som tillkom Kungl. Maj:t, med påföljd att sådana pensionsfrågor måst särskilt underställas riksdagens prövning (sid. 9).

Delegerade för riksdagens verk tillerkändes av riksdagen 27.5.1959 befogenhet, motsvarande den som enligt riksdagens bemyndigande tillkom Kungl. Maj:t, att i anslutning till statens allmänna tjänstepensionsreglemente eller eljest meddela särskilda bestämmelser eller beslut i frågor rörande statlig personalpensionering och därmed sammanhängande frågor beträffande anställningshavare vid *riksdagens verk* (BaU 1959: 42). Denna befogenhet tillkommer numera styrelsen för riksdagens förvaltningskontor.

Genom beslut 14.12.1966 har styrelsen för riksdagens förvaltningskontor, med stöd av riksdagens bemyndigande (KBaU 1966: 3), föreskrivit att statens pensionslöneförordning och statens allmänna tjänstepensionsreglemente samt förordnandepensionskungörelsen jämte därtill hörande författningar fr. o. m. den 1 januari 1967 skall tillämpas i fråga om anställningshavare inom *den inre riksdagsförvaltningen* (riksdagens kamrar, utskott och förvaltningskontor) samt att av delegerade för riksdagens verk den 11 juni 1959 eller senare meddelade alltjämt gällande särskilda bestämmelser i anslutning till statens allmänna tjänstepensionsreglemente och förordnandepensionskungörelsen m. m. i tillämpliga delar skall äga motsvarande tillämpning inom den inre riksdagsförvaltningen (RFS 1967: 9).

Riksdagen har bemyndigat styrelsen för riksdagens förvaltningskontor att enligt samma grunder som Kungl. Maj:t besluta om gratifikation till vissa f. d. anställningshavare inom riksdagsförvaltningen, som vid avgång ur tjänst inte har rätt till pension (BaU 1967: 64).

Styrelsens förslag

Bankoutskottet uttalade i anslutning till ett enskilt pensionsärende i utlåtandet 1968: 51, att en viss oklarhet syntes råda om i vilken utsträckning riksdagens förvaltningskontor — på grundval av bemyndiganden som ursprungligen givits åt delegerade för riksdagens verk — kunde anses behörligt att besluta i vissa pensionsärenden.

Styrelsen delar utskottets uppfattning och vill för egen del som exempel nämna att riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t i anledning av ovan nämnda proposition 1960: 151 inte synes ha föranlett något formellt motsvarande riksdagsbemyndigande för delegerade för riksdagens verk. För att undanröja eventuell oklarhet synes det styrelsen lämpligast att de av riksdagen sedan år 1959 lämnade, här avsedda bemyndigandena för delegerade respektive styrelsen för riksdagens förvaltningskontor och erforderliga kompletteringsbemyndiganden nu sammanfattas i ett enda bemyndigande, varigenom styrelsen får motsvarande befogenhet som tillkommer Kungl. Maj:t.

Styrelsen för riksdagens förvaltningskontor hemställer

att riksdagen, med upphävande av 1959 och 1967 års i det föregående angivna och andra eventuella bemyndiganden för förutvarande delegerade för riksdagens verk resp. styrelsen såvitt gäller bemyndigandepensionering och beviljande av gratifikationer, måtte besluta att styrelsen för riksdagens förvaltningskontor beträffande f. d. anställningshavare hos riksdagen och dess verk skall äga besluta om pensioner och gratifikationer i motsvarande fall som täcks av bemyndiganden för Kungl. Maj:t.

I handläggningen av detta ärende har deltagit, förutom undertecknad ordförande, herrar Wårnberg, Augustsson, Sterne, Martinsson och Thorsten Larsson samt fru Kristensson.

RIKSDAGENS FÖRVALTNINGSKONTOR

På styrelsens vägnar:

SIGURD LINDHOLM

/Olof Cederstrand